Денисюк О.Г., к.е.н., доцент,
декан факультету економіки та менеджменту
Житомирський державний технологічний університет

ВАРТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасній ринково-вартісній економіці, вартість – це грошове вираження корисності природних благ або продукції, що виготовлена людиною. Сьогодні важливого значення набуває розрахунок вартості підприємства у різноманітних економічних ситуаціях з найбільшим ступенем достовірності. Проблемою є ефективний вибір механізмів оцінки для визначення вартості об'єктів потенціалу підприємства.

Вартісний підхід до соціально-економічних проблем відображений в працях багатьох відомих учених, серед яких У. Петті, А. Сміт, Д. Рикардо, К. Маркс, К. Менгер, Ж.-Б. Сей, Дж. Ст. Міль, П. Ж. Прудон, А. Маршал та А. Пезенті. В сучасний період часу проблеми вартості розглядали англійські вчені Дж. Харвей, Д. Потінкін, американські спеціалісти М. Скот, Дж. Фрідман, Н. Ордуей, Г. Харісон, українські вчені А. Грищенко, М. Павлишенко, О. Батура, В. Кириленко, Л. Кириленко, О. Г. Мендрул та інші.

Вважаємо, що ефективне використання вартості в економіці повинно починатися з її оцінки. Не перебільшуючи значення оціночної теорії в ринковій системі господарювання, можна констатувати, що вона є базою для всієї подальшої економічної діяльності: обліку та споживання, задоволення потреб інших людей, виробництва та інвестування. Жоден із значних напрямів діяльності в економіці не можливо здійснити без оцінки вартості майна, товарів чи послуг. Світова економічна історія показує, що оцінка вартості ресурсів є основою ефективної економіки як нарівні окремого суб'єкта господарювання, так і в міжнародному масштабі.

Для оцінки потенціалу доцільним є використання витратного, доходного та порівняльного підходів, які науковці здебільшого використовують для оцінки майна підприємств [1]. Вважаємо, що використання даних підходів можливе при оцінці всіх складових потенціалу. Оцінка потенціалу, з точки зору витрат, які понесені на його формування; доходів, які принесе його використання та порівнюючи його обсяги з потенціалом інших господарюючих систем, в сукупності відображає повну картину формування та використання потенціалу підприємства. Підходи до оцінки потенціалу реалізуються через визначені методи.

В результаті оцінки потенціал може бути визначений за різними видами вартостей. Основними з яких є ринкова та неринкова вартості [1].

Ринкова вартість – вартість, за яку можливий продаж об'єкта оцінки на ринку на певну дату оцінки внаслідок угоди, укладеної між покупцем та продавцем, після відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла зі знанням справи, розсудливо і без примусу.

Неринкові види вартості:

- вартість заміщення – визначена на дату оцінки поточна вартість витрат на створення (придбання) нового об'єкту потенціалу, подібного до об'єкта оцінки, який може бути йому рівноцінною заміною;
- вартість відтворення – визначена на дату оцінки поточна вартість витрат на створення (придбання) в сучасних умовах нового об'єкту потенціалу, який є ідентичним об'єкту оцінки;
- залишкова вартість заміщення (відтворення) – вартість заміщення (відтворення) об'єкту оцінки потенціалу за вирахуванням усіх видів зносу;
- вартість ліквідації – вартість, яку очікується отримати за об'єкт потенціалу, що вичерпав корисність відповідно до своїх первісних функцій;
- спеціальна вартість – сума ринкової вартості та надбавки до неї, яка формується за наявності нетипової мотивації чи особливої заінтересованості потенційного покупця (користувача) в об'єкті потенціалу;
- інвестиційна вартість – вартість, визначена з урахуванням конкретних умов, вимог та мети інвестування в певний об'єкт потенціалу;
- вартість у використанні – вартість, яка розраховується виходячи із сучасних умов використання об'єкта потенціалу і може не відповідати його найбільш ефективному використанню;
- оціночна вартість – вартість потенціалу, яка визначається за встановленими алгоритмом та складом вихідних даних;

- вартість страхування – вартість потенціалу, яка визначена у відповідності з договором страхування.

Для проведення комплексної оцінки сукупного потенціалу підприємства з метою надання повних обґрунтованих висновків щодо його вартості необхідно здійснити:

- аналіз організаційно-правової форми підприємства, оцінка потенціалу якого здійснюється;
- ознайомлення та аналіз ринку продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства в обсязі, достатньому для формування уявлення про обсяг та сегментацію такого ринку, поточної частки ринку продукції (товарів, робіт, послуг), перспектив діяльності підприємства на відповідному ринку для оцінки коректності припущень, зроблених під час підготовки прогнозу діяльності оцінюваного потенціалу;
- ознайомлення та аналіз ринку сировини і основних матеріалів, що використовуються у діяльності підприємства, у разі коли припущення щодо перспектив розвитку ринку сировини і основних матеріалів є складовою прогнозу діяльності такого підприємства;
- аналіз правових засад провадження господарської діяльності підприємства, зокрема ліцензування, квотування, застосування механізмів ціноутворення на ринку відповідної продукції (товарів, робіт, послуг), наявність державної підтримки або обмежень, антимонопольні та екологічні вимоги, система оподаткування;
- аналіз фінансово-господарської діяльності;
- підготовку обґрунтованого прогнозу діяльності підприємства, потенціал якого оцінюється, за основними показниками виробництва та реалізації продукції, фінансового і майнового стану та прогнозу потреби такого підприємства в інвестиціях з визначенням джерел фінансування.

Вартісна оцінка потенціалу господарюючих систем становить інтерес як для внутрішніх користувачів, так і зовнішніх. В цілому, оцінка потенціалу здійснюється з метою визначення та обґрунтування можливостей ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах та напрямів стратегічного розвитку підприємства.

Практика показує, що при оцінці потенціалу необхідно обов’язково враховувати економічні ризики, які супроводжують господарську діяльність. Ризики в значній мірі впливають на потенціал та фінансові результати господарської діяльності підприємств, звідси виникає потреба в створенні відповідних механізмів управління ними.

Отже, формування потенціалу в умовах ринкової економіки відбувається під впливом факторів невизначеності і, відповідно, спричиненого нею ризику, внаслідок чого фактичні результати конкретного управлінського рішення можуть відхилятися від запланованих, в тому числі і щодо оцінки. Саме тому, важливо здійснювати моніторинг вартості об’єктів потенціалу для забезпечення оперативного управління підприємством в цілому.

Список літератури:

1. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав” від 10 вересня 2003 р. № 1440 / Кабінет Міністрів України (Постанова) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF.